

ΔΗΜΑΙΝΕΤΟΣ ΔΗΜΑΙΝΕΤΟΥ
 ΟΠΛΟΜΑΧΙΑΙ
 ΜΕΝΕΚΛΗΣ ΦΙΛΟΚΡΑΤΟΥ
 ΘΥΡΕΑΜΑΧΙΑΙ
 ΑΠΟΛΛΩΝΙΔΗΣ ΔΙΑΦΑΝΟΥ
 ΔΟΛΙΧΩΙ
 ΖΩΙΛΟΣ ΖΩΙΛΟΥ
 ΣΤΑΔΙΩΙ
 ΖΩΙΛΟΣ ΖΩΙΛΟΥ

Γ'.

... ΣΤΙΜΟΣ (ΓΟΡΓΙΟΥ)
 ΘΥ(ΡΕ)ΑΜΑΧΙΑΙ
 ΑΠΟΛΛΩΝΙΔΗΣ ΔΙΑΦΑΝΟΥ
 ΔΟΛΙΧΩΙ
 ΖΩΙΛΟΣ ΖΩΙΛΟΥ
 ΣΤΑΔΙΩΙ
 ΖΩΙΛΟΣ ΖΩΙΛΟΥ
 ΚΥΑΝΟΦΙΩΝΟΣ ΚΑΙ ΑΠΑΤΟΥΡΙΩΝΟΣ
 ΚΑΤΑΠΑΛΤΗ
 ΝΕΩΝ ΔΙΩΝΟΣ
 ΑΚΟΝΤΙΩΙ
 ΒΙΩΝ ΖΩΙΛΟΥ
 ΤΟΞΩΙ

ΔΟΣΙΘΕΟΣ ΔΟΣΙΘΕΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΥΣ
 ΟΠΛΟΜΑΧΙΑΙ
 ΜΕΝΕΚΛΗΣ ΦΙΛΟΚΡΑΤΟΥ(Σ)
 ΘΥΡΕΑΜΑΧΙΑΙ
 ΔΙΟΓΕΝΗΣ ΑΡΧΙΝΟΥ
 ΔΟΛΙΧΩΙ
 ΖΩΙΛΟΣ ΖΩΙΛΟΥ
 ΣΤΑΔΙΩΙ
 ΖΩΙΛΟΣ ΖΩΙΛΟΥ ΠΟΣΕΙΔΕΩΝΟΣ
 ΚΑΤΑΠΑΛΤΗ
 ΔΗΜΑΙΝΕΤΟΣ ΔΗΜΑΙΝΕΤΟΥ
 ΑΚΟΝΤΙΩΙ
 ΗΡΑΚΛΕ(Ι)ΔΗΣ ΗΡΑΚΛΕ(Ι)ΔΟΥ
 ... ΙΜΟΣ ΓΟΡΓΙΟΥ
 ΟΠΛΟΜΑΧΙΑΙ
 ΜΕΝΕΚΛΗΣ ΦΙΛΟΚΡΑΤΟΥ(Σ)
 Θ(Υ)ΡΕΑΜΑΧΙΑΙ
 ΑΠΟΛΛΩΝΙΔΗΣ ΔΙΑΦΑΝΟΥ(Σ)
 ΔΟΛΙΧΩΙ
 ΖΩΙΛΟΣ ΖΩΙΛΟΥ
 ΣΤΑΔΙΩΙ
 ΖΩΙΛΟΣ ΖΩΙΛΟΥ

Δ'.

ΠΑΤ... (ΑΓ)ΩΝΟΘΕΤΕΙ ΑΡΧΕΙΩ... ΣΚΡ
 (ΑΝΔΡ)ΩΝ ΑΥΛΗΤΑΙΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ
 ... ΤΟΥ... ΚΑΛΛΙΣΤΡΑΤΟΣ ΜΕΛΑΝΟΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΑΝΔΡΩΝ ΑΥΛΗΤΑΙΣ
 ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ... ΑΚΕΣΤΑΣ ΚΑΛΛΙΔΡΟΜΟ
 ... ΣΤΑΣ ΤΡΑΓΩΔΩΝ ΚΑΙ ΚΩΜΩΔΩΝ
 ... ΛΙΟΣ... ΟΙΣΟΥ ΣΩΣΙΒΙΟΣ ΦΙΛΟΣΕΝΟΥ
 [ΕΝΙΚΑ
 ... ΕΡΙΑΙΟΣ ΚΩΜΩΔΩΝ ΣΩΣΙΒΙΟΣ

Ἡ πλάξ αὕτη περιέχει καὶ ἑτέρας δέκα σειρὰς ὁμοίας τούτων ἐρθαρμέναις, ἐφ' ὧν διακρίνονται αἱ λέξεις «ΠΑΙΔΩΝ ΑΥΛΗΤΑΙΣ, ΑΝΔΡΩΝ ΑΥΛΗΤΑΙΣ, ΑΡΤΕΜΙΩΝΟΣ, ΕΝΙΚΑ, ΕΠΑΙΝΕΤΟΣ, ΤΡΑΓΩΔΩΝ καὶ αὐταὶ ἐν μέρει ἑλλειπεῖς.

Σημειωτέον ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ θεσεὶ μεταξὺ ἐρειπίων ὁ Ριχάρδος Ποκόκιος (Richard Pocock) ἀνεκάλυψε τὸ 1739 καὶ ἐξέδωκε κεφαλαίους γράμμασιν ἐπιγραφὰς τινὰς, ἃς μετετόπισεν ὁ Δ. Βοίτχιος V. III p. 212—213.

Σύρος, 20 Νοεμβρίου 1858.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΚΡΗΤΙΚΙΔΗΣ.

ΑΠΟΔΗΜΗΤΟΥ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ.

—οοο—

(Συνέχ. τῆς φυλλῆδ. 214, 215, 217, καὶ 218.)

Θελεὶ νὰ μάθῃ ὅστις δὲν ἐπισκέφθη ποτὲ τὸ Λονδῖνον τί πάσχει ὁ ἐργόμενος ἐνταῦθά, ἔστω καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς μεγάλης πόλεως τῶν Παρισίων, οὐ μόνον κατὰ πρῶτον ἀλλὰ καὶ δεύτερον καὶ τρίτον; ἂς φαντασθῇ πτηνὸν χωρισθὲν ἀπὸ τῶν συντρόφων, ἀποπλανηθὲν τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ, καὶ ἀμύχανον πετώμενον εἰς τοὺς ἀέρας, ἢ ναυσιπόρον κυμαινόμενον ἐντὸς σκαφιδίου ἐν μέσῳ πελάγους ἀχανοῦς. Ταιαύτη καὶ τοῦ ξένου ἡ κατάστασις ἐντὸς τοῦ δευτέρου ἐκείνου ὠκεανοῦ τοῦ καλουμένου Λονδῖνον. Βοή ἀδιάκοπος ὡς βόας θαλάσσης προσβάλλει νυκθήμερον τὰς ἀκὰς του, καὶ ἡ βοή αὕτη ἀκουομένη πάντοτε βαθεῖα, ὡς ὅτε οἱ ἀνεμοὶ ἐξορμῶσι μωκώμενοι ἐκ τῶν γαλκίνων τειγῶν τοῦ λιόλου, θορυβοῦσι καὶ εἰς ἑκτασιν ρίπτουσιν αὐτόν. Ὄταν ἐξέρχεται εἰς τὴν ὁδὸν ἀπαρεῖ παῦ νὰ στρέψῃ τὸ βῆμα οἱ τροχοὶ τῶν ἀναριθμητῶν ἀμαζῶν ἀπειλοῦσιν ἀενάως αὐτόν, καὶ πόλλάκις κινδυνεύει κατὰ τὰ παράδια νὰ παρασυρθῇ ὑπὸ τῶν ὄχλων, ἀναβαινόντων καὶ καταβαινόντων δίπην χειμάρρου.

Δὲν εἶναι δὲ ἀπέραντος ἡ ἑκτασις τῆς πόλεως μόνον διότι περιέχει δύο καὶ ἥμισυ ἑκατομμύρια κατοίκων, ἀλλὰ καὶ διότι οἱ Ἄγγλοι ἀγαπῶσι νὰ διακένωσιν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἐν Ἑλλάδι, εἰς ἰδιαιτέρας οἰκίας ἢ συμβίωσις πολλῶν οικογενειῶν δὲν ἀρέσκει εἰς αὐτοὺς· ὅθεν αἱ οἰκίαι εἶναι μὲν πολυόροφοι ἀλλὰ στεναί, εὐρυχωρίαν συνήθως ἔχουσαι διὰ μίαν οἰκογένειαν· ἐνῶ εἰς τὰς μεγάλας πόλεις τῆς λοι-

πῆς Εὐρώπης, εἶναι παμμέγιστα, καὶ πολλοὶ οἱ ἐν αὐταῖς συνοικοῦντες.

Εἰς τὴν αἰτίαν ταύτην τῆς ἀπέιρου ἐκτάσεως τοῦ Λονδίνου προσθετέον καὶ τὰς πλατυτάτας ὁδοὺς, καὶ τοὺς δημοσίους κήπους, οἷον τὸ Hyde Park καὶ Kensington Garden, καὶ ἄλλους, μάλιστα δὲ τὰ Squares, ἢ πλατείας γλοερὰς καὶ φρακτάς, αἵτινες κατασκευάζονται ἵνα καθαρίζεται καὶ εὐκολώτερον κυκλοφορῇ ὁ ἀήρ, ἅμα δὲ καὶ ψυχγωγῶνται ἐν αὐταῖς οἱ περίξ οἰκοῦντες. Τὰ Squares ταῦτα εἶναι πολυάριθμα, τὰ πλεῖστα δὲ αὐτῶν ἔχουσι ἰδίαν ἱστορίαν εἴτε διὰ τὸ ὄνομα τοῦ κατασκευάσαντος, εἴτε διότι ἐν μέσῳ αὐτῶν συνέβησαν αξιομνημόνευτα γεγονότα, ὡς φέρ' εἶπαι κεραιαὶ ἐπισήμων ἀνδρῶν, ἐποστασίαι καὶ τὰ τοιαῦτα.

Ἐν ἐξ αὐτῶν, Soho Square ὀνομαζόμενον, ἄλλοτε μὲν καύχημα τῆς πόλεως, κατὰ τὸ λέγειν τοῦ Μακκόλαι (*), σήμερον δὲ πολλῶν ἄλλων κατώτερον, εἴλικυεν ἰδίως τὴν συμπάθειάν μου διὰ λόγον τὸν ὅποιον θὰ ἐξελάμβανεν ἴσως ἄλλος ἀνάξιον προσοχῆς. Τὸ Square τοῦτο κεῖται πρὸς μεσημβρίαν, καὶ σχεδὸν πρὸς τὴν ἀνατολικὴν ἄκρην τῆς γνωστοτάτης ὁδοῦ 'Οξφόρδης' πλησίον δὲ αὐτοῦ ὑπάρχει ὁδὸς Greek-Street καλουμένη ἑκπαλαι. Ὁμολογῶ ὅτι ὅσκις ἀπαντήσω εἰς τὴν ξένην ὄνομα ἢ ἄλλο τι ἑλληνικόν, αἰσθάνομαι σκιρτῶσαν τὴν καρδίαν μου· ὁ νοῦς μου ἀνατρέχει εἰς τὸ πάλαι μεγαλεῖον τῆς ἡμετέρας πατρίδος, ὅτε ἡ ἑλληνικὴ σοφία δέσμιον ἔσυρε τὸν κόσμον ὅλον· διαθρύπτεται δὲ ἡ ἔθνική μου φιλαυτία διότι καὶ πεσοῦσα ἡ Ἑλλὰς ἐτήρησεν ἐπὶ τῶν ξένων λαῶν ἴχνη τοῦ ἀρχαίου αὐτῆς ἀξιώματος. Πλὴν τούτου, φαίνεται ὅτι οἱ Ἕλληνες, καὶ πτωχοὶ καὶ δοῦλοι, δὲν ἐπαύσαν ἐκζητοῦντες σοφίαν καὶ πλοῦτον, καὶ ὅτι ἐτιμῶντο κατὰ τὴν Εὐρώπην· καὶ ὡς μικρὰν ἀπόδειξιν φέρω τὴν προγραφὴν ταύτην, τὴν ὁποίαν πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἀνέγνων πεπαλαιωμένην καὶ καταρρέουσαν ἐπὶ δύο κουρείων ἐν Παρισίῳ:

Κεῖρω, βοστρυχίζω καὶ ξερῶ.

Οὐδεμία ἄρα ἀμφιβολία κατ' ἐμὲ ὅτι ὁδὸς 'Ελλήνων' ὀνομάσθη ἢ ἐν Λονδίῳ ἐκείνῃ, διότι θὰ διέμενον ἐκεῖ Ἕλληνες καὶ οὐχὶ ἄγνωστοι ἢ εὐάριθμοι. Ἀλλὰ πότε καὶ τίνες ἦσαν; Ὅλοι ὅσους ἠρώτησα ἠγνόουν· τοῦτο μόνον ἔμαθον ὅτι καὶ εἰς αὐτὴν ὡς καὶ εἰς τὸ παρακείμενον Square κατοικοῦν ἄλλοτε πλούσιοι καὶ εὐγενεῖς ἐντόπιοι καὶ ξένοι, ὅτι εἰς αὐτὴν κατέφυγον οἱ Γάλλοι διχμητρούμενοι ὅτε ἀνακαλεσθέντος τοῦ ἐν Ναμνήταις δόγματος ἀπεδιώχθησαν ὑπὸ Λοδοβίκου τοῦ ΙΔ', καὶ ὅτι περιώνυμον κατέστησεν αὐτὴν νέα τις Λαῖς, Καρμελὺς τὸ ὄνομα, ἐπὶ πολλὰ ἔτη πωλήσασα μυριάδων δραχμῶν μεταμέλειαν πρὸς τοὺς ἐπιφανεστέρους ἀνδρας τῆς Μεγάλης Βρετανίας. Ἄλλος τις δὲ προσέθηκε καὶ ταύ-

την τὴν εἶδῃν, τῆς ὁποίας ὁμῶς τὴν ἀκρίβειαν δὲν ἠγγυᾶτο, ὅτι ἐγκριτοὶ Ἕλληνες κατοίκησαν πάλαι εἰς τὴν ὁδὸν ἐκείνην, καὶ ὅτι ὡς οἱ Παλαιολόγοι ἐν Κορνοῦλλη (*), οὕτω καὶ αὐτοὶ ἠλλαζαν μετὰ καιρὸν τὸ θρησκευμα καὶ ἐλκισμόνησαν τὴν γλῶσσαν τῶν ἰδίων πατέρων.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καθ' ἣν ἤκυμαζε τὸ Soho Square, ἴσως δὲ μετ' αὐτοῦ καὶ τὸ Greek-Street, ἡ ὄψις τοῦ Λονδίνου ἦτο πάντῃ ἄλλοια τῆς καθ' ἡμᾶς, καὶ τόσῳ μάλιστα διάφορος ὥστε δὲν θὰ ἐπιστεῦσμεν αὐτὴν ἐὰν δὲν ἐδεβαίου τὸ πρᾶγμα ὁ ἱστορικός (**). Οὐ τινος τὴν μαρτυρίαν ἐπεκαλέσθημεν πρὸ μικροῦ. Ἡ πόλις κατοικεῖτο ὑπὸ πεντακοσίων χιλιάδων ψυχῶν καὶ ἐπέκεινα, καὶ ἦτο ἡ πολυπληθεσττέρα, πλὴν δὲ τοῦ Ἀμστελοδάμου καὶ ἡ ἐμπορικωτέρα τῆς Εὐρώπης ὅλης. Καὶ ὁμῶς καὶ κατὰ τὰ ὠραιότερα αὐτῆς μέρη ἦτο πλήρης ἀκαθαρσιῶν καὶ βορβοῦ· κύνες, γαλαὶ καὶ ἄλλα θνησιμαῖα ἐκειντο ἀποπνεύοντα ἀφόρητον δυσωδίαν ὑπὸ τὰς οἰκίας καὶ αὐτῶν τῶν διασημοτέρων μεγαστάνων τῆς Μεγάλης Βρετανίας· ὕδατα βυπαρὰ ἐσφενδονίζοντο ὡς κύματα ἀπὸ τῶν παραθύρων κατὰ τῶν διαβατῶν, καὶ τὴν νύκτα οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὰς ὄλις ἀφωτιστοὺς ὁδοὺς, διότι μυρμηκίαι κλεπτῶν ἐπέπιπτον κατ' αὐτοῦ· νέοι ἄσωτοι καὶ κακοήθεις περιεργόμενοι συνέτριβον τὰ παράθυρα, καὶ ἀνέτρεπον τὰ φορεῖα μετὰ τῶν ἐν αὐτοῖς, καὶ ἔδερν τοὺς πολίτας, καὶ ὑπὲρ τὸ δέον ἐφιλοσοφούον τὰς ὠραίας γυναῖκας (pretty women). Ἀλλὰ καὶ ἡ παιδεία, ἡ στοιχειωδεσττέρα αὐτή, δὲν ἦτο, φαίνεται, κοινὴ κατὰ τὴν πόλιν ἐκείνην. « Γυναῖκες, λέγει ὁ αὐτὸς ἱστορικός, εὐγενεστάτης μὲν καταγωγῆς, εὐγενεστάτης δὲ ἀνατροφῆς καὶ φύσει ἀγχίνους, οὐτε γραμμὴ ἦσαν ἱκαναὶ νὰ χαράξωσιν εἰς τὴν μητρικὴν αὐτῶν γλῶσσαν ἄνευ σολοικισμῶν καὶ τοιούτων περὶ τὴν ὀρθογραφίαν σφαλμάτων, ὅποια καὶ ἐπαίτης θὰ ἤρρυθρία σήμερον νὰ γράψῃ. Αὐτὴ ἡ εὐμεσεστάτη βασίλισσα Μαρία, ἣτις ἀνατραφεῖσα ὑπὸ ἐπισκόπου, καὶ ἐγκύπτουσα εἰς τὴν ποίησιν καὶ τὴν ἱστορίαν ἐθιωρεῖτο ἔξοχος γυνὴ ὑπὸ πολλῶν διακεκριμένων ἀνδρῶν, ἔγραψεν ἰδίᾳ χειρὶ εἰς βιβλίον σωζόμενον ἄχρι τοῦ νῦν τὰ ἑξῆς: « Τὸ βιβλίον τοῦτο ἐδόθη ὁ βασιλεὺς καὶ ἐγὼ ὅτε ἐστέρθημεν. »

Ἀλλ' ἂν τὰ πάντα ἠλλοιωθήσαν καὶ βασιλεῖς τῶν πόλεων ἀνεδείχθη ἢ τοῦ Λονδίνου, ἡ ἀλουργίς ὁμῶς αὐτῆς ἔχει καὶ σήμερον ὡς καὶ πάλαι τὸ χρῶμα οὐχὶ πορφυροῦν, ὡς πρέπει εἰς ἡγεμόνας, ἀλλὰ κατὰμαυρον· τὸ fog αὐτῆς εἶναι ἀδυσώπητον. — Διατί παραπονεῖσαι, μοὶ ἔλεγεν εὐφυῆς τις διπλωμάτης, κατὰ τῆς ἀγγλικῆς ὁμίχλης; ἡ πόλις ἔμαθεν ὅτι ἔρχεσαι ἐξ ἀνατολῶν καὶ ἐφόρεσε τὸν μαῦρον φέρε-

(*) « Soho Square, which had just been built (ἐπὶ Καρόλου τοῦ Β', ἦτοι πρὸ 180 ἐτῶν περίπου), was to our ancestors a subject of pride with which their posterity will hardly sympathize. » The History of England by Th. B. Macaulay, Chap. III.

(*) Ἴδε Πανδώρας φυλλάδιον 2, σελ. 48. Κατὰ τὴν σημείωσιν ταύτην ἡ οἰκογένεια Θεοδώρου τοῦ Παλαιολόγου, ἀπογόνου τοῦ τελευταίου αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου, ὑπῆρχεν ἐν Ἀγγλίᾳ ἕως πρὸ 180 ἐτῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἀποθανὼν ἀφῆκε τρεῖς υἱοὺς καὶ δύο θυγατέρας, θὰ ἦτο βεβαίως περιεργὸν ἐάν, γινομένης ἐξουσίας, ἐφανθάνομεν τί ἀπέγινεν ἡ οἰκογένεια.

(**) Macaulay, αὐτ.

τζέ της ένα σὲ ὑποδεχθῆ ἐπισήμως καὶ ἐν στολῇ· ἀλλὰ μὴ λησμονεῖς καὶ τοῦτο ὅτι εἰκὼν ὡραία δὲν γίνεταί ἀνευ σκιῶν.—Πολλάκις δὲ οὔτε ἀνευ αἵματοςυχσίας, ἔσπευσα νὰ προσθέσω.—Καὶ ἀληθῶς ὁ ἐπισκεπτόμενος τὴν Ἀγγλίαν δὲν δυσκολεύεται νὰ δικαιολογήσῃ τοὺς αὐτοκτονουμένους Ἀγγλοὺς.

Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἀφύγων ἐπενεργεῖ, ὡς φαίνεται, ἡ φρίχλη ἐκείνη· διότι καὶ ἡ Καριάτις, τὴν ὁποίαν εἶδον ἄλλοτε ὡραιότεραν τῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει, καὶ τοῦ Παρθενῶνος καὶ τοῦ ἐν Φιγαλείᾳ ναοῦ αἱ ζωοφόροι, ἔπαθον ἀξιοσημείωτον ἀλλοίωσιν· τὰ μάρμαρα παρεφάρτησαν καὶ αἱ ἐξοχαὶ δὲν ἔχουσι τὴν πρῶτην γλαφυρότητα· Ἀντὶ τούτων ὅμως ὁποῖον νέον πλοῦτον ἀρχαίων καλλιτεχνημάτων, καὶ βιβλικῶν, καὶ φυσικῆς ἱστορίας ἀντικειμένων, ἐπειδὴ

τρισηπτόστατον τὸ κατάστημα, ἐθαύμασα ἐν τῷ Βρετανικῷ Μουσείῳ! Ἡ ἑλληνικὴ πρό πάντων τέχνη ἐπικρατεῖ καὶ θάλλει ἐν αὐτῷ· ὁ δ' Ἕλληνας βλέπων ὅτι μετὰ τοσαύτης εὐλαβείας περισυνάγουσι τὰ ἀριστουργήματα τῶν προγόνων του καὶ μεριμνῶσιν ὑπὲρ αὐτῶν οἱ Ἀγγλοὶ, παύεται λυπούμενος ὅτι ἀπεξενώθη αὐτῶν, καὶ ὅτι μετακίσθησαν εἰς χώραν ὅπου ὁ ἥλιος δὲν ἀναδεικνύει, ὅσον εἰς τὸ πατριον ἔδαφος, ὁλόκληρον τὸ κάλλος καὶ τὴν ἐντέλειαν τῆς τέχνης. Δύο ἑκατομμύρια δραχμῶν ἔδαπάνησε τὸ 1857 ἡ κυβέρνησις εἰς ἀγορὰν ἀρχαίων, βιβλίων καὶ ἄλλων, πρὸς τούτοις δὲ καὶ εἰς συντήρησιν τοῦ καταστήματος, τὸ δὲ 1858 ἡ δαπάνη ὑπερέβη καὶ αὐτὴν

τὴν ποσότητα. Καὶ ταῦτα πάντα οὐχὶ ἐνεκα ἐμπορίας ἢ ἄλλων θετικῶν συμφερόντων, ἀλλὰ χάριν τῆς τέχνης καὶ τῆς ἐπιστήμης. Ἀμφιβάλλω δὲ ἂν ἄλλο ἔθνος ἦττον τοῦ Βρετανικοῦ θετικὸν (μεταχειρίζομαι τὴν ἐν χρήσει λέξιν), ὑποβάλλει ἑαυτὸ εἰς τοιαύτην θυσίαν.

Ἐν τῶν ἀντικειμένων τῆς γλυπτικῆς ἀξία πολλοῦ λόγου καὶ θαυμασμοῦ εἶναι τὰ ἐξ Ἀλικαρνασσοῦ μετακομισθέντα πρὸ ἐνός μῶλις ἔτους· διότι, τίς ποτε ἐφραντάζετο ὅτι θὰ ἤρχετο ἡμέρα καθ' ἣν θὰ ἐβλεπεν ἐν τῶν ἑπτὰ θαυμάτων τοῦ ἀρχαίου κόσμου, περὶ ὧν ἠκούομεν μυθολογοῦντας τοὺς παιδαγωγοὺς ἡμῶν, καὶ κατακλιόντας τὰς ἀπαλὰς ἡμῶν καρδίας; Καὶ ὅμως εἶδον αὐτοῖς ὀφθαλμοῖς τὸ Μουσῶλειον, αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἤγειρεν ἡ φίλανδρος Ἀρτεμισία

πρὸς τιμὴν τοῦ ἀποθανόντος συζύγου. Ἀρχαιολόγος Ἀγγλος, μεταβάς περὶ τὰ τέλη τοῦ 1856 ἔτους εἰς Ἀλικαρνασσόν, ἐπαδόθη ἐπιμόνως εἰς ἀνασκαφάς, καὶ ἀνεκάλυψε τὸ λαμπρὸν ἐκεῖνο ἔργον τῶν χειρῶν τοῦ Σκόπα καὶ Δεωχάρους καὶ Βρυάζεως, καὶ ἄλλων περικλεῶν ἀγαματοποιῶν τῆς ἡμετέρας πατρίδος. Πλησίον αὐτοῦ ἔκειτο μεγαλοπρεπὴς ἵππος ἀναβάτην ἔχων κεκολοβωμένην Ἀμαζόνα, ἀποτελῶν, ὡς μοι εἶπέ τις τῶν εἰδημόνων, μέρος τοῦ ἐπὶ τοῦ Μουσῶλειου τεθρίππου. Παρεκεῖ δὲ ἦσαν ἡμφιεσμένα δύο ὑψηλὰ καὶ ὡραῖα ἀγάλματα ἀνδρῶς καὶ γυναικός, καὶ ἀριθμὸς τις λεόντων καθημαγμένα ἔχόντων τὰ στόματα.

Οὐδὲν ἦττον περίεργα εἶναι, οὐχὶ διὰ τὴν τέχνην, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας διὰ τὸ ἀτεχνον καὶ βαρὺ καὶ

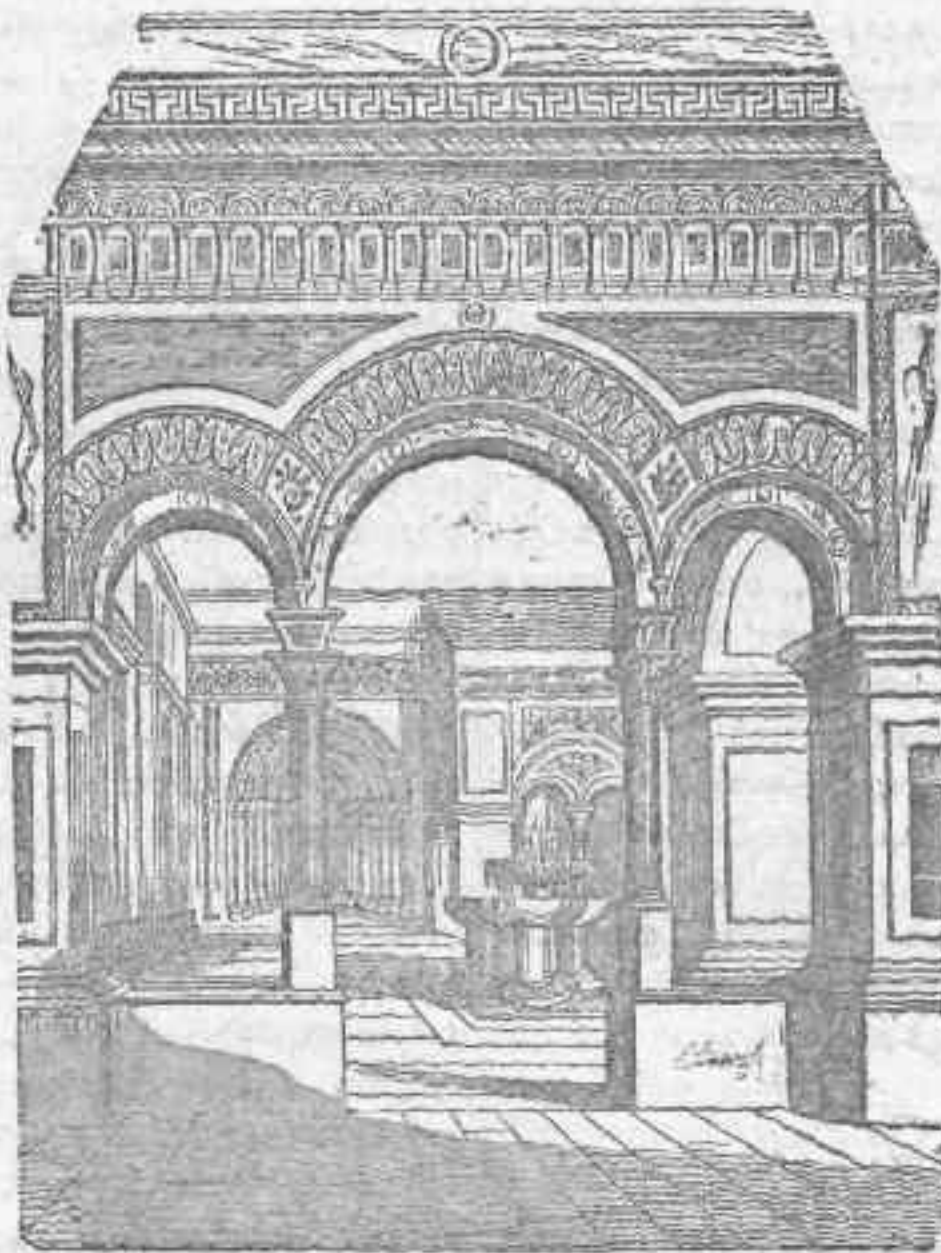
ψυχρὸν καὶ διὰ τὸ παναρχαῖον, τὰ ἀγάλματα τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Ἀσσυρίας. Μεταξὺ αὐτῶν εὐρίσκεις καὶ Μέρμωνα καὶ Σέσωστριν, βαθυπώγωνας καὶ βοώπεις, καὶ ταύρους ἀνθρωποκεφάλους καὶ βασιλεῖς κρατούντας ἐν ἀγκάλαις καὶ ἀποπνίγοντας λέοντας.

Καὶ τί δὲν εὐρίσκεις ἐν τῷ κόσμῳ ἐκείνῳ; διότι ἀληθὴς κόσμος εἶναι τὸ Βρετανικὸν μουσεῖον, περιέχον παρακείμενα καὶ γειτνιαζόντα ὅλα σχεδὸν τὰ ἀρχαῖα ἔθνη μαρμαρίνα ἢ ἐκ χαλκοῦ. Ἡ σύγκρισις τῆς τέχνης, ἢ μᾶλλον τοῦ πολιτισμοῦ τῶν ἐθνῶν τούτων, καθίσταται οὕτω εὐκολωτάτη, καὶ ὁ Ἕλληνας ἐξέρχεται ὑπερήφανος ὅτι γίγαντας εἶχε πατέρας.

Τὸ δεκτικὸν τοῦ Μουσείου, καὶ τοὶ περιέχον

τοσοῦτους θησαυροὺς, εἶναι αὐτὸ ὅλως ἀκαλλώπιστον καὶ ζοφερὸν· ὁμοιάζει εἰκόνα τῆς ὁποίας τὰ δευτερεύοντα μέρη ἀποστερεῖ ὁ ἐμπειρὸς ζωγράφος παντός κοσμήματος, ἵνα ἀναδείξῃ ὁλόκληρον τὸ κάλλος τοῦ κυρίου ἀντικειμένου. Ἐπειδὴ δὲ πλουτίζεται καθ' ἑκάστην διὰ νέων κειμηλίων, αἱ ἀρχιτέκτονες προσκολλῶσιν εἰς αὐτὸ καὶ νέα παραρτήματα. Παραδόξως ὅμως τὸ ἀσύρραπτον τοῦτο τῆς οἰκοδομῆς καθιστᾷ σθεαστότερον τὸ ὅλον οἰκοδόμημα.

Ἐκ τῶν νεωτέρων παραρτημάτων τὸ ἀξιολογώτατον, ἴσως δὲ καὶ τὸ ἀξιολογώτερον καθ' ὅλην τὴν λοιπὴν Εὐρώπην, ὁμολογεῖται τὸ ἀναγνωστήριον· ἡ αἴθουσα εἶναι μεγάλη καὶ στρογγύλη, καὶ τὸ φῶς εἰσδύει ἀνωθεν διὰ μεγαλοπρεποῦς καὶ χρυσοτεύκτου κρυσταλλώδους θύλου. Καὶ τὰ μὲν βιβλία,

Ἐἰσοδος αἰθούσης Βυζαντινῆς ἐν τῷ Κρυσταλλ. παλ.

τὰ κοινότερον ἀναγινωσκόμενα, παρατάσσονται κομψῶς καὶ στερεῶς δεδεμένα ἐντὸς θυρίδων αἰτίνες κατέχουσιν ὅλην τὴν περιφέρειαν, ἐν μέσῳ δὲ τῆς αἰθούσης, ἐπὶ μακρᾷ τραπέζῃ, κείνται οἱ ἐρυθρόδερμοι κατάλογοι τῶν συγγραμμάτων καθ' ὅλην ἐγγεγραμμένων ὅπως εὐρίσκονται εὐχερῶς τὰ ζητούμενα. Καθ' ὅλην δὲ τὴν λοιπὴν αἴθουσαν ὑπάρχουσι γραφεῖα δι' ἕκαστον ἀναγνώστην μετὰ τοσαύτης προνοίας κατασκευασμένα καὶ παρεσκευασμένα, ὥστε οὐδὲν τῶν ἀναγκαίων ἐλλείπει πρὸς τὸν θέλοντα νὰ ἀναγνώσῃ ἢ καὶ νὰ γράψῃ. Καὶ ἡ πρόνοια αὕτη ἐπὶ τοσοῦτον ἐκτείνεται, ὥστε ἵνα μὴ θορυβῆται ὁ μελετῶν ὑπὸ τῶν βημάτων τῶν ἐρχομένων καὶ ἀπερχομένων, ὀλόκληρον τὸ ἔδαφος, ἀντὶ διὰ σανίδων ἢ πλάκων, εἶναι ἐστρωμένον δι' ἐλαστικοῦ κόμμιος.

Ἐάν ἀπὸ τοῦ ταμείου τούτου τῶν ἀριστουργημάτων τῆς σοφίας καὶ τέχνης μεταβῆς εἰς τὸ Sydenham,

θέλεις εὐρεῖ ἄλλο ταμεῖον, τὸ Crystal Palace, τὸ ὅποιον δὲν σφάλλει ὅστις ὀνομάσῃ σὺν ὀψιν ἢ περιλήψιν τοῦ ἀνθρώπινου βίου ἀπὸ Ἀδάμ μέχρι τῆς σήμερον· διότι ὅλαί αἱ ἀρχαῖαι καὶ νεώτεραι τέχναι, ὅλα τὰ στοιχεῖα τῶν ἀνθρώπινων γνώσεων συνεσώρευθησαν ἐν αὐτῷ, οὐ μόνον ἵνα γοητεύσῃ τὴν ὄρασιν, ἀλλὰ καὶ ἵνα διδάξῃσι. Ποτέ, ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, δὲν ἐτέθησαν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἀνθρώπου ὑποδείγματα μελέτης ψηλαφητότερα. Περιερχόμενος τὰς μεγαλοπρεπεστάτας τοῦ Κρυστάλλινου Παλάτιου αἰθούσας βλέψεις κατὰ διαδοχὴν ὅλας τὰς ἐποχὰς καθ' ἃς ἤκμασαν, παρήκμασαν καὶ ἀνεγεννήθησαν, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων ἕως τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, ἢ τε γλυπτικῆ καὶ ἀρχιτεκτονικῆ. Ὅλα τὰ ἐπίσημα ἐρεῖτια, ὅλα τὰ ὀνομαστά λείψανα τῶν παρελθόντων αἰώνων εὐρίσκονται ἐκεῖ συνηγμένα, ὥστε ἐντὸς μιᾶς ἡμέρας ἐπισκέπτεσαι δύο κόσμους καὶ ζῆς τεσσαράκοντα αἰῶνας.

Εἶναι ἀνάγκη νὰ εἶπω ὅτι τὸ μέρος τοῦ κόσμου τὸ ἐλκύσαν μᾶλλον τὴν προσοχὴν μου ὑπῆρξε τὸ ἐλληνικόν; Ἐν πρώτοις εἶδον παριστανόμενον τὸν δῶρειον ρυθμὸν ὑπὸ τοῦ ἐν Νεμεῶν ναοῦ τοῦ Διὸς καὶ ὑπὸ τῆς Ἀγορᾶς, καὶ ἐπ' αὐτῶν ἀνέγνων τὰ ὀνόματα τῶν ποιητῶν, φιλοσόφων καὶ τεχνιτῶν αἰτίνες ἐδόξασαν τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ Ὀμήρου μέχρις Ἀνθεμίου τοῦ οἰκοδομήσαντος τὴν Ἁγίαν Σοφίαν, τὸ τελευταῖον

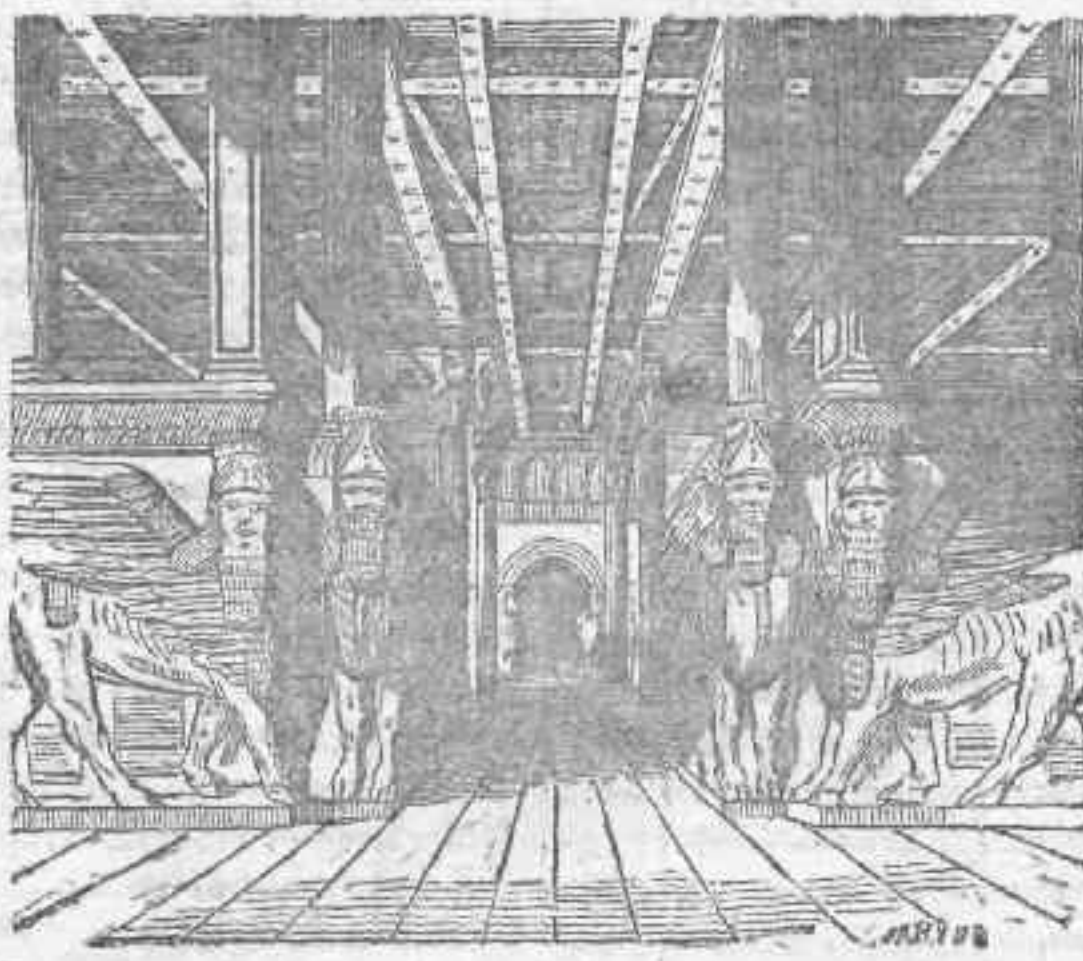
τοῦτο οὐχὶ ὁμῶς καὶ ἦτον εὐγενὲς προϊόν τοῦ ἀρχαίου ἀλλὰ ψυχοφραγούντος ἀρχιτεκτονικοῦ βίου. Καὶ τὰ μὲν στοιχεῖα δι' ὧν τὰ ὀνόματα ταῦτα ἐγράφθησαν εἶναι ἐλληνικά, ὁ δὲ χαρακτήρ ὁ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἕκαστον ἐκείνων ἤκμασεν. Θαυμασία ἄμα δὲ καὶ εὐεργετικῆ, πρὸς ἐμὲ τοῦλάχιστον, ἡ ἰδέα αὕτη· διότι, ἀντὶ νὰ κατατρέψω τὸν καιρὸν μου φυλλολογῶν τὴν ἀρχαιολογικὴν ἐφημερίδα τοῦ Κ. Πιττάκη ὅπως εὐρῶ τοὺς διαφόρους χαρακτήρας, εἶδον ὅλους διαμίας καὶ ἀκόπως.

Λεύτερον δὲ εἶδον τὰς ζωφόρους καὶ τὰ ἀετώματα τοῦ Παρθενῶνος καὶ πλήθος ἀγαλμάτων, ὀλίγον δὲ πορρωτέρω καὶ ἐκλεκτὰ δείγματα τῆς βυζαντινῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Καὶ δὲν εἶναι μὲν ταῦτα ἄξια νὰ συγκριθῶσι πρὸς ἐκεῖνα· ἀλλ' ἐάν ὁ Παρθενῶν ἀνυψοῖ τὸν νοῦν, ἡ Ἁγία Σοφία συγκινεῖ τὴν καρδίαν· διότι ἐκεῖνος μὲν ἀναμνηστικὸς παναρχαίου καὶ ὅλως ἐξαλειφθέντα πολιτισμῶν, αὕτη δὲ εἶναι ὁ ἀντιπρόσωπος πολιτισμοῦ ζῶντος καὶ ἀκμάζοντος, τοῦ χριστιανικοῦ.

Ἐλεγον πρὸ μικροῦ ὅτι ὅλου τοῦ ἀρχαίου καὶ τοῦ νεωτέρου κόσμου ἡ τέχνη εὐρίσκειται ἐν συνόψει εἰς τὸ Κρυστάλλινον Παλάτιον. Εἰς τὸν κόσμον ὁμῶς τοῦτον περιλαμβάνονται καὶ τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ἀμερικῆς οἱ ἄγριοι κάτοικοι· ἀλλὰ ποῖα ἡ τέχνη αὐτῶν; Ὁ διατάξας τὰ τῆς διακοσμῆσεως τοῦ παλάτιου οὐ μόνον δὲν ἐδυσκολεῖται ν' ἀνα-

πληρώσῃ τὴν ἐλλείψιν, ἀλλὰ καὶ περιεργότεραν κενέστησε τὴν ἀναπλήρωσιν· συνέλαβε τὴν εὐφροσύνην ἰδέαν νὰ πλάσῃ ἄγριους καὶ νὰ τοποθετήσῃ αὐτοὺς μεταξὺ θηρίων, καθ' ὃν τρόπον διάγουσιν εἰς τὰς ἰδίας πατρίδας. Ἴδου Κάρροι καὶ Ζουλαὺ ἐν μέσῳ ἰπποποτάμων καὶ ἀλλοκότου τινος ζώου ὑπερμεγέθη ἔχοντες τὰ ὦτα καὶ ὀγκωδαστάτην ἢ μᾶλλον τρομερὰν τὴν βίνα· Ἴδου καὶ κάτοικοι τῆς Μαδαγασκάρ κόμην ἔχοντες ὡς μαλλίον προβάτου καὶ ὄψιν σπηλατίας· Ἴδου καὶ μαῦροι τῆς Γουινέας μεταξὺ κίγάρων τὰς ὁποίας τρώγουσι, καὶ τίγρεων αἰτίνες καταδροχθίζουσι τοὺς τρώγοντας τὰς αἰγάγρους, καὶ πορρωτέρω λέοντες καὶ λέκιναι καὶ πικνῆρες παλκίοντες ἐν μέσῳ τῆς διακεκαυμένης ἀίμου τῆς ἐρήμου.

Ἐνταῦθα βλέψεις ἄγριους τῆς Μεξικῆς, ἀνδρας καὶ γυναικας, καταβάλλοντας τίγρεις, ἐκεῖ ἐλάφους ἐρυθρὰς καὶ καμήλους τῆς Βρασιλίας, καὶ ἀρκτους καὶ ἄλλα θηρία, ἀπώτερον δὲ τὴν φυλὴν τῶν Βοτο-

Εἴσοδος αἰθούσης τῆς Νεμεῦ ἐν τῷ Κρυστάλλινῳ παλάτιῳ.

κούδων τῆς μεσημβρινῆς Ἀμερικῆς, φυλὴν θηριωδестаτήν πασῶν, κιστρίνην, μικροφθαλμον, τὰς μὲν παρειὰς ἔχουσαν ἐξωγκωμένας, τὰ δὲ ὄτα καὶ τὰ κάτω χεῖλη διατετρημένα καὶ ἐστολισμένα διὰ τεμαχίων ξύλων. Ἐκ τῶν Βοτοκούδων τούτων ἦτο καὶ ὁ δοῦς τὴν ἐξῆς ἀπάντησιν τὴν ὁποῖαν ἀνέγνωμεν ἄλλοτε ἐν τῇ Πανδώρα.

— Ἐγνώρισες, ἠρώτησεν αὐτὸν Εὐρωπαϊός τις, τὸν παπᾶ Λαυρέντιον; — Σημειωτέον ὅτι ὁ παπᾶ Λαυρέντιος ἦτο ἱεραπόστολος, μεταβὰς εἰς τὸν τόπον τῶν ἀγρίων ἐκείνων ἵνα μεταδώσῃ πρὸς αὐτοὺς τὰ δόγματα τῆς χριστιανικῆς θρησκείας.

— Καὶ πολὺ, ἀπεκρίθη ὁ ἄγριος.

— Δὲν ἦτον καλὸς ἄνθρωπος;

— Ἀξιόλογος.

— Τὸν ἠγάπας λοιπὸν;

— Ὅσον ἐνδέχεται.

— Παῦ εἶναι τώρα;

— Ἐδῶ.

Καὶ ἔδειξε τὸν στόμαχόν του ὁ Βοτοκούδος.

Φοβούμενος μὴ πάθω καὶ ἐγὼ ὅ,τι καὶ ὁ παπᾶ Λαυρέντιος, ἂν καὶ οὔτε σκοπὸν εἶχον, οὔτε ἐπιθυμίαν ἠθρονομένην νὰ κατηχήσω τοὺς εἰδωλολάτρας ἐκείνους, ἀφῆκα αὐτοὺς καὶ περιῆλθον θαυμάζων τοὺς κρεμαστοὺς κήπους, καὶ τοὺς πῆδακας, καὶ τοὺς λέοντας τοὺς ἐξερευγομένους ποταμούς, καὶ θαυμάζων ἐθελογόμην τὰς ἀκοὰς ὑπὸ τῶν ἐναρμονίων ῥυθμῶν πολυκρότου κυμβάλου. Οὕτω πως περιπλανώμενος εἶδον τρόπαιον σημαιοστόλιστον, καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἐπιγραφὴν λέγουσαν ὅτι ἀνηγέρθη εἰς μνήμην τῆς ἐν Ἰγκερμανίῳ μάχης. Τὸ τρόπαιον σύγκειται ἐκ τεσσάρων θυρεῶν, ἕκαστος δὲ τούτων φέρει τὰ σύμβολα μιᾶς τῶν τεσσάρων συμμάχων δυνάμεων. Ἐπειδὴ δὲ, φαίνεται, ἠσχύοντο οἱ στήσαντες αὐτὸ νὰ διαγωνίσωσι καὶ διὰ μνημείου τὴν μετὰ τῆς ἡμισελήνου συμμαχίαν, ἔθεσαν τὸν θυρεὸν τῆς Τουρκίας πρὸς τὸν τοῖχον, καὶ ἐκάλυψαν αὐτὸν διὰ σημαίας πολυπτύχου. Κατὰ δυστυχίαν βραδέως ἀνέβη τὸ ἐρύθημα εἰς τὰς παρειὰς των!

Τὸ Λονδῖνον οὔτε πολλὰ, ἐν γένει δὲ οὔτε λαμπρὰ καταστήματα περιέχει ὡς οἱ Παρίσιοι· καὶ ὁμῶς ταῦτα οὐ μόνον τέρπουσικαὶ διδάσκουσιν, ἀλλὰ καὶ ἠθοποιοῦσι τοὺς ἐπισκεπτομένους· διότι προσελκύοντα ἀδιακόπως θεατὰς, ἀποτρέπουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ αὐτοὺς ἄλλων ἐπιβλαβῶν ἀσχολιῶν. Τοῦτο ἐννοήσας, φαίνεται, ὁ σύζυγος τῆς βασιλίσσης ἐδημιούργησε τὸ Kensington Museum τὸ ὁποῖον δέχεται καθ' ἑκάστην τὰ πλήθη, ἐρχόμενα νὰ περιεργασθῶσι διάφορα τῆς τέχνης ἀντικείμενα. Ἐνταῦθα κεῖνται καὶ τὰ πλούσια μὲν, παιγνίων ὅμως ἔχοντα ὄψιν ὄψρα, ἃ τινὰ προσέφεραν οἱ βασιλεῖς τῆς Σιάμης εἰς τὴν Βικτόριαν, ῥηλαδὴ κλίνη χρυσοῦσα ἀντιθρόνου καὶ προσκέφαλα χρυσαῖα, καὶ νικητῆρες καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἡ National gallery, τὸ Λονδῖνον τοῦτο τῆς Ἀγγλίας, ἐνδεέστατον ἄλλοτε, ἐπλουτίσθη σήμερον διὰ πολλῶν καὶ σπανίων εἰκόνων, ἐν αἷς εὐρίσκεισιν καὶ ἀρχαίας βυζαντινάς, ἡ δὲ Ἀγγλικὴ Τράπεζα ἐπι-

δεικνύει πάντοτε ὑπερήφανος σεσωρευμένους ὄγκους χρυσοῦ, καὶ σοὶ ἐπενθυμίζει ὅτι πολλοὺς αὐτῶν θὰ ἐξύμωσαν τὰ δάκρυα ἑκατομμυρίων Ἰνδῶν. Εὐτυχῶς τὴν μελαγχολικὴν ταύτην ἰδέαν συγκρατᾷ ἄλλη εἰς ἄκρον παρήγορος, ὅτι τὰ μακάρια ἐκεῖνα ὑποζύγια τὰ ὁποῖα ὀνομάζουσιν οἱ ἄνθρωποι ὄνους, εἶναι μακαριώτατα εἰς τὴν Μεγάλῃν Βρετανίαν, διότι καθ' ἅπαν τὸ πρόσωπον αὐτῆς ἀπολαύουσιν ἀτελείας, ἦται εἰς οὐδένα ὑποβάλλονται φόρον.

Καὶ ἐνδεεστέρᾳ μὲν εἶναι τῆς Γαλλίας ἢ Ἀγγλίας δημοσίων καταστημάτων, πλουσιωτέρα δὲ ἐκείνης ἐπιστήμων ἑορτῶν καὶ συμποσίων καὶ συναναστροφῶν καὶ χορῶν καὶ ἄλλων ὁμηγύσεων· εἰς πλείστας δὲ τούτων θὰ παριστανόμην εὐκόλως, χάρις τῷ Κ. Τρικούπη, ἐὰν διέτριβον περιπλέον εἰς Λονδῖνον, διότι ὁ ἡμέτερος πρέσβυς πολλῆς ἀπολαύει εἰς τὴν πόλιν ταύτην ἀγάπης καὶ τιμῆς οὐ μόνον διὰ τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν παιδείαν, ἀλλὰ πρὸ πάντων διὰ τὸ εὐθὺ καὶ ἐντιμον τοῦ χαρακτήρος· ὅθεν πάντες προλαμβάνουσιν ἢ πρόθυμοι ὑποδέχονται τὰς ἐπιθυμίας αὐτοῦ. Μίαν ἡμέραν πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς μου ἡ δούκισσα Somerset, ἀνήκουσα εἰς τὴν ἀνωτάτην ἀριστοκρατίαν ἐκάλεσεν εἰς ἑσπερινὴν συναναστροφὴν πολλοὺς ἐκ τῶν διασημοτέρων ἐντοπίων καὶ ξένων, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ τὴν οἰκογένειαν τοῦ ἡμετέρου πρέσβυος. Ἡ Κ. Τρικούπη, ἥτις πρὸ ἐτῶν παρίσταται εἰς τὰς ὄχθας τῆς Ταμέσης ἀντιπρόσωπος τῆς εὐφυίας καὶ τοῦ κάλλους τῶν Ἑλληνιδῶν, φιλοφρονουσά με ἐζήτησε παρὰ τῆς δούκισσης τὴν ἄδειαν νὰ με συμπαράλαβῃ, αὕτη δὲ ἀπήντησε (καὶ τὴν ἀπάντησίν της φυλάσσω ὡς ἄλλο μνημεῖον τῆς εὐμανείας αὐτῆς), ὅτι θὰ θεωρήσῃ ἑαυτὴν εὐτυχιστάτην ἐὰν ἴδῃ ὁπαιονδήποτε φίλον τοῦ Κ. κατ' τῆς Κ. Τρικούπη· καὶ τὰς λέξεις ταύτας δις διεγράμμισε καὶ δις ἐπανάλαβε. I shall the most happy to see any friends of Monsieur et Madame Tricoupis.

Ἀναφέρω τοῦτο ὡς μικρὰν ἀπόδειξιν τοῦ πόσον τιμᾶται ὁ Κ. Τρικούπης.

Ἡ συναναστροφή ἤρξατο τὴν ἐνάτην ὥραν· πλῆθος ὑψηρῶν φερόντων στολὰς ἦσαν τεταγμένοι περὶ τὴν εἴσοδον καὶ ἐπὶ τῆς κλίμακος, καὶ ἐκκλινον τὰς κεφαλὰς ἐνώπιον τῶν εἰσερχομένων, εἰς δὲ τὴν αἴθουσαν ὑπαδέχετο αὐτοὺς ἡ οἰκοδέσποινα μετὰ πλείστης ὕψους φιλοφροσύνης καὶ χάριτος, γοητευούσης ἡμᾶς καὶ ὑπὲρ τὴν ἁρμονίαν τοῦ παιανίζοντος κυμβάλου. Οἱ κεκλημένοι ἦσαν ἐκ τῶν ἐκλεκτοτέρων, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ ὁ ἀκάματος ὑπέρμαχος τοῦ Κάρος, ἐνθέρμος δὲ τοῦ Κάνιγκος ἀντίπαλος, ὁ στρατηγὸς Οὐίλιαμς, καὶ ὁ ἀρειότολμος τοῦ Μαλακὸφ πορθητῆς, ὁ στρατάρχης Πελισσιέ, ἀρελέστατος τὸ ἦθος καὶ τοὺς τρόπους. Ἡ ὁμηγυρία διήρκεσε μέχρι τῆς δευτέρας ὥρας μετὰ τὸ μεσονύκτιον· καὶ ὅτε ἐγγίσας τὴν ἀπαλόχροα χεῖρα τῆς δούκισσης ἀπεχαιρέτισα αὐτήν, ἀνεπόλουν κατὰ νοῦν, ὅτι ἐὰν εἶη ὁ δοῦξ Somerset, ἀνακαινίζων δὲ νόμον ἀπηνειωμένον τῆς ἰδίας πατρίδος, συνελάμβανε τὴν παράβολον ἰδέαν νὰ δημοπρατήσῃ τὴν σύζυγόν του, πολλοὶ μὲν θὰ παρουσιαζόντο οἱ ὑπερθεματισταί,

ἐπὶ τοσούτον ὅμως θὰ ἐσφοδρύνετο ἡ ἀμιλλα, ὥστε ἀμφιβάλλω ἐὰν ἐπὶ τέλους ἐπετύγγανέ τις νὰ μακαρίσῃ ἐαυτὸν ὅτι ἀπέκτησε τὸ πωλούμενον.

(* Ἐπιτετατὸ τέλος.)

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΙΝΕΣ

περὶ τῆς ἐν Μακεδονίᾳ Κοριτσᾶς.

—οοο—

Ἐπειδὴ ὁ Κύριος Παναγιώτης Ἀραβαντινὸς εἰς τὴν χρονογραφίαν τῆς Ἠπαύρου ἔγραψέ τινα καὶ περὶ τῆς πατρίδος μου Κοριτσᾶς, ὅπως οὖν ἠμαρτημένα, θεωρῶ ἀναγκαῖον νὰ εἶπω ὀλίγα περὶ τούτου.

Καὶ πρῶτον λέγω ὅτι ἐσφαλμένως λέγει περὶ τῆς ἐρημωθείσης πόλεως τοῦ Βιθικουκίου, ὅτι κατοικεῖται ἀπὸ Βλαχικὴν φυλὴν, ἐνθὼ, οἱ κάτοικοι τῆς ἀνέκαθεν ὑπῆρξαν γνησιώτατοι Ἄλβανοί. Φαίνεται ὅτι τὴν ἀντήλλαξε μὲ τὴν Σίπισκαν (Ἰππισχίαν) πλησίον τῆς Μοσχοπόλεως, κατοικουμένην ἀπὸ Βλάχους, καὶ τὴν καταστροφὴν λαβοῦσαν συγγράνως μὲ τὴν Μοσχόπολιν καὶ τὸ Βιθικουκίον. Σήμερον τὸ Βιθικουκίον εἶναι χωρίον παλὰ μικρὸν, κείμενον πρὸς μεσημβρίαν τῆς Κοριτσᾶς, τέσσαρας ὥρας μακρὰν, ὑπὸ τὴν πολιτικὴν διοίκησιν τῆς Κολωνίας.

Ἐπίσης καὶ ἡ πόλις τῶν Μπιτωλίων δὲν περιέχει ψυχὰς εἴκοσι χιλιάδας, ὡς κατὰ λάθος λέγει ὁ Κύρ. Ἀραβαντινὸς, ἀλλὰ οἰκογενεῖας εἴκοσι χιλιάδας περίπου.

Ὅσον δὲ περὶ ἐθνικότητος τῶν Σουλιωτῶν, τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι μητρικὴ τῶν γλῶσσα εἶναι ἡ Ἄλβανικὴ, καθὼς καὶ τῶν Ἰδραίων, Σπετσιωτῶν, Ποριωτῶν, καὶ τοσούτων ἄλλων ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος. Ἀλλ' ἀποκαλῶν αὐτοὺς ὁ Κ. Ἀραβαντινὸς Ἕλληνας, δὲν σφάλλει, νομίζω, διότι, ὡς παρὰ πολλῶν δοξάζεται, ἡ καταγωγὴ τῶν Ἄλβανῶν εἶναι Ἡελασγικὴ, τῆς αὐτῆς δηλαδὴ Ἑλληνικῆς ῥίζης. Οὐ μόνον δὲ οἱ χριστιανοί, ἀλλὰ καὶ οἱ κατὰ καιροὺς ἐξ ἀνάγκης ἀσπασθέντες τὸν Μωαμεθανισμόν Ἄλβανοί, οἱ καὶ Τουρκαλβανοὶ ὀνομαζόμενοι, φαίνονται αἰσθήματα μᾶλλον Ἑλληνικὰ ἢ Τουρκικὰ ἔχοντες, καὶ οὐδέποτε μετὰ τῶν Τούρκων συμβιβάζονται.

Ἡ Κοριτσά, τουρκιστὶ Γκιόρτζια, συνωκίσθη, φαίνεται, ἐπὶ Τουρκοκρατίας, ἐλπίζω δὲ νὰ σᾶς στείλω τὴν χρονολογίαν τῆς συνοικήσεως. Κεῖται εἰς κοιλάδα ἔχουσαν δέκα μὲν ὠρῶν μῆκος, δύο δὲ πλάτος, ὀριζομένην ἀπὸ ὄρη ὑψηλά, ἤτοι ἀνατολικῶς ἐκ τῶν διακλαδισμῶν τῆς Πίνδου, δυτικῶς ἀπὸ τὰ ὄρη τῆς Μοσχοπόλεως καὶ τῆς Γκόρρας, καὶ ἀρκτικῶς ἀπὸ τὸ Ἐπρωβούρι, τὸ ὅποιον ἐκτείνεται μέχρις Ἀχρίδος καὶ τοῦ ὄρους Σκάρδου. Ὁ ποταμὸς Ντεβόλ, ἐξ οὗ ὀνομάζεται καὶ ἡ ἐπαρχία ἐκεῖνη Ντεβόλ, ἀπέχει δύο ἡμισυ ὥρας ἀρκτικῶς, καὶ χύνεται εἰς τὸν Ἀδριατικόν. Ἡ πόλις ἔχει σήμερον πληθυσμὸν

δέκα χιλιάδων κατοίκων, ἐξ ὧν μόλις χίλιοι εἰσὶ Τούρκοι, οἱ δὲ λοιποὶ ὀρθόδοξοι, ὀμιλοῦντες τὴν Ἄλβανικὴν γενικῶς καὶ ἐντὸς τῆς πόλεως καὶ καθ' ὅλην τὴν ἐπαρχίαν, πλὴν δύο μόνων χωρίων Δρενόβου καὶ Μπομποστίτσης, ὅπου εἶναι ἐν χρήσει ἡ Βουλγαρικὴ καὶ τῆς Μοσχοπόλεως καὶ Σίπισκας, ἐνθα ὀμιλεῖται καὶ ἡ Βλαχικὴ. Εἰς τὰ περίχωρα οἱ πλεῖστοι σχεδὸν εἰσὶν Ὄθωμανοί, καὶ τοὶ εἰς τινα ἐξ αὐτῶν σώζονται ἐκκλησίαι. Ἀπέχει ἀρκτικῶς 12 ὥρας ἀπὸ τὴν Ἀχρίδα, καὶ μεσημβρινῶς 26 ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα, κείμενη μετὰ τῶν δύο τούτων πόλεων, δυτικῶς δὲ ἀπὸ τὸ Μπεράτι 12 ὥρας.

ἔχει σχολεῖον Ἑλληνικόν, Ἀλληλοδιδασκτικόν καὶ Παρθεναγωγεῖον, ἐνθα διδάσκονται τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα. Τὸ 1849 ἔτος ἐστάλη παρὰ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ παρεπιδημούντων συμπολιτῶν χρηματικὴ συνδρομὴ διὰ τὰ σχολεῖα ταῦτα, ἧτις τοσούτον ἐκέντησε τὴν φιλοτιμίαν τῆς Κοινοῦτητος, ὥστε ἀπεφάσισαν παμπῆρρὶ νὰ συνεισφέρῃ ὅλος ὁ λαὸς τὸ κατὰ δύναμιν. Συνήχθησαν δὲ ἀξιόλογοι ποσότητες εἰς ἃς προσετέθη καὶ ἑτέρα τῶν ἐν Αἰγύπτῳ συμπολιτῶν, καὶ ὑκοδομήθησαν τρία νέα σχολεῖα· ἀνηγέρθη ἡ Μητρόπολις, διορθώθησαν τὰ ὑδραγωγεῖα· πρὸ ὀλίγου δὲ εἶχεν ἀνεγερθῆ καὶ ἡ πυρποληθεῖσα ἐκκλησία τῆς Θεοτόκου, αὐξηθεῖσα κατὰ μῆκος καὶ πλάτος, καὶ ἑτέρα τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ, καὶ ἤδη μένει περισσεύμα ἐκ λιρῶν Ἀγγλικῶν 2500, περίπου. Μὲ τὸ ποσὸν δὲ τούτου, τὸ ὅποιον θέλει αὐξηθῆ καὶ ἐκ προσδωμένων συνεισφορῶν τῶν ἐν Μολδοβλαχίᾳ συμπολιτῶν, θέλουσιν ἀγορασθῆ κτήματα, τὸ εἰσόδημα τῶν ὑπαίων θέλει χρησιμεύσει πρὸς συντήρησιν τῶν σχολείων κατὰ τὸ μέλλον.

Διὰ δὲ τὸ κεντρικὸν τῆς θέσεως καὶ τὸ πλεονέκτημα τὸ ὅποιον ἔχει εἰς τὸ ἐμπόριον ἢ πόλις αὐτῆ, συγκριτικῶς πρὸς τὰς ἄλλας ἡμέρους ἐπαρχίας, οἷον, τὴν Καστορίαν, Ανασελίτσαν, Χουρουπίσταν, Ντεβόλην, Πρέσπκν, Γκόρραν, Μόκραν, Ὀπαριν, Σκραπάριον, Κολωνίαν, Κόνιτσαν, Πρεμέτην κλπ, ἡ δύνατο νὰ προσδεύσῃ πολὺ περισσότερον (ἢ χριστιανικὴ, ἐννοεῖται, Κοινοῦτης) ἂν δὲν ἦτον ἐκτεθειμένη εἰς τοσαύτας καταπιέσεις καὶ διαρπαγὰς τῶν πέριξ Τουρκαλβανῶν. Ἀπόδειξις δὲ τῶν καταδρομῶν εἶναι ἡ ἐρήμωσις τοσούτων μεγαλοπόλεων προὔπαρχουσῶν εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν περιοχὴν, δηλαδὴ τῆς Ἐμπορίας, Μπαρταίου, Σελασφόρου (νῦν Σβέσδας), Βιθικουκίου, Μοσχοπόλεως, Σίπισκας, Λινοτόπου, Νικολίτσης καὶ Μπομποστίτσης, ἐνθα δὲν βλέπει τις πλέον εἰμὴ ἐρείπια, καὶ μόνον δεκάδας τινὰς οἰκογενειῶν, τὰς πλείστας νεήλυδας· ὁ δὲ Λινοτόπος εἶναι παντάπασι ἐρημος (α). Τούτου ἕνεκα πολλοὶ τῶν συμπατριωτῶν πλουτήσαντες διὰ τοῦ ἐμπορίου εἰς διαφόρους ξένους τόπους, ἰδίως δὲ εἰς Αἰγύπτου καὶ Μολδο-

(α) Ἡ Ἐμπορία ἀπέχει τῆς Κοριτσᾶς 1/2 ὥραν ἀνατολικῶς, τὸ Μπεράτι 1/2 ὥραν ἀνατολικώτερον, ἡ Σβέσδα 3 ὥρας ἀρκτικῶς, τὸ Βιθικουκίον 4 ὥρας μεσημβρινῶς, ἡ Μοσχόπολις καὶ Σίπισκα 3 ὥρας δυτικῶς, ἡ Νικολίτσα καὶ ὁ Λινοτόπος 6 ὥρας μεσημβρινοανατολικῶς, καὶ ἡ Μπομποστίτσα 4 ὥρας μεσημβρινῶς.